

Ochrona praw człowieka w stanach nadzwyczajnych. Teoria i praktyka państw Grupy Wyszehradzkiej

Projekt poświęcony jest problematyce ochrony praw człowieka w stanach nadzwyczajnych, a jego głównym celem jest odpowiedź na pytanie, jak skutecznie chronić prawa jednostki w czasie stanu nadzwyczajnego, zapewniając jednocześnie egzekutywie swobodę działania niezbędną do skutecznej walki z zagrożeniem. Dotychczas problem ochrony jednostki w czasie stanu nadzwyczajnego rozważany był tylko teoretycznie, bo w praktyce stany nadzwyczajne występowały rzadko, a wprowadzane w ich trakcie ograniczenia nie były nadmierne. Obecnie problem ten zyskał jednak na znaczeniu w kontekście globalnej walki z pandemią COVID-19. Państwa nie tylko zaczęły ograniczać podstawowe prawa i wolności jednostki w stopniu dotychczas niespotykanym, ale niektóre z tych praw i wolności wręcz zaczęły zawieszać. Nasiliło się zjawisko kumulacji władzy w ręku rządu, którego działań parlament nie jest w stanie efektywnie kontrolować. W niektórych państwach pojawiło się ryzyko wykorzystywania obecnej sytuacji przez rząd do realizacji bieżących celów politycznych. Stąd też tak istotne wydaje się być wprowadzenie skutecznych mechanizmów kontroli egzekutywy w czasie stanów nadzwyczajnych.

Badania prowadzone w ramach projektu obejmą cztery państwa Grupy Wyszehradzkiej (Polska, Czechy, Słowacja i Węgry), które w ramach walki z COVID-19 wprowadziły bardzo podobne daleko idące ograniczenia podstawowych praw i wolności jednostki. Każde z tych państw zdecydowało się na wprowadzenie jakiejś formy stanu nadzwyczajnego, przy czym stan nadzwyczajny wprowadzony w Polsce nie jest stanem nadzwyczajnym w rozumieniu Konstytucji RP.

W ramach projektu zostaną zrekonstruowane i porównane modele stanów nadzwyczajnych we wszystkich czterech państwach Grupy Wyszehradzkiej. Przeanalizowany zostanie również problem ochrony praw człowieka w czasie stanów nadzwyczajnych. Zrekonstruowane i porównane zostaną wprowadzone w związku z COVID-19 w analizowanych państwach ograniczenia pięciu podstawowych praw i wolności jednostki, a mianowicie wolności poruszania się, wolności zgromadzeń, wolności działalności gospodarczej, prawa do prywatności oraz prawa do edukacji. Dodatkowo każde z tych ograniczeń zostanie poddane ocenie z punktu widzenia standardów konstytucyjnych i konwencyjnych. Rezultatem przeprowadzonych badań będzie skonstruowanie uniwersalnego modelu efektywnej ochrony sądowej konstytucyjnych praw i wolności jednostki w stanie nadzwyczajnym.

Projekt będzie realizowany przez międzynarodowy zespół badawczy oraz we współpracy z trzema uniwersytetami z państw Grupy Wyszehradzkiej. Wyniki projektu zostaną zaprezentowane w postaci monografii oraz co najmniej pięciu artykułów naukowych.